

Sulyok István

A magyar könyv Erdélyben*

Erdélyben a magyar nyomtatott könyv története és fejlődése olyan régi, mint maga a könyvnyomtatás. Az ősi kollégiumok könyvtárai hűen őrzik ezt a dicsőséges múltat.

A 19. század közepén vette kezdetét nagyobb mértékben az egyesületi és egyéb közkönyvtárak alapítása, melyek szélesebb rétegek szellemi igényeit igyekeztek kielégíteni.

A 20. század első éveiben a magyar állam s különböző társadalmi intézmények nagy erővel fogtak hozzá népkönyvtárak alapításához, melyek az iskolán kívüli népművelés és népnevelés célját szolgálták.

A magyar könyvnek ezt a hatalmas, szerteágazó szervezetét utoljára a Múzeumok és Könyvtárak Országos Felügyelősége 1912-1913-ban vette számba, s arról a Magyar Minerva V. kötete számol be, mely már a háború alatt, 1915-ben látott napvilágot.

Tizenhét esztendőn keresztül tehát az erdélyi magyar könyv szervezete gondozás és felügyelet nélkül a sorsra volt bízva. Ez a sors pedig ez alatt az idő alatt mostohább volt hozzá, mint bármikor azelőtt, viharos századokban. Amit a háború meghagyott, azt a féltékenység és nemzeti elfogultság tette ki súlyos viszontagságoknak.

Az a számbavétel, mely itt következik, az úttörés minden nehézségével küszködött, amit eléggé magyaráz az, hogy minden hivatalos segítség nélkül, tisztára társadalmi erőkből történt. Ezek az erők pedig egyfelől elgyengültek, másfelől nem eléggé öntudatosak még azokhoz a feladatokhoz mérten, melyek elé a kisebbségi helyzet, az elnyomottság állítja őket.

Ha ez a számbavétel ezt az öntudatosságot megerősíti s fejlődésének alapot ad - minden hiányossága mellett is elérte célját.

Könyvtárak

A Romániához csatolt magyar területeken az állami és magánkönyvtárak utolsó számbavétele tudomásunk szerint 1912-1913. években történt.

Az a számbavétel, melyet 1929. év folyamán megejtettünk, természetesen lényegében megváltozott helyzet előtt állott. A könyvtárak jelentős része fölött megszűnt a magyar társadalom ellenőrzése: az állami intézetek könyvtáraitra vonatkozólag teljesen, s az állami vagy községi intézmények keretében elhelyezett egyesületi könyvtárakra vonatkozólag legnagyobb mértékben.

A szóban forgó területen összesen 355 magyar könyvtárat találtunk. Olyat, melynek méretei s jellege túllépi a népkönyvtárak jellegét. (Ezekről az Évkönyv külön fejezetében van részletesen szó.)

E 355 könyvtár közül 114 felekezeti intézmények, 147 magyar egyesületek, 7 magyar magánosok s 87 a román állam birtokában van.

Hosszas utánajárás - kérdőívek, többszöri sürgetések s újabb kérdőívek - segítségével e számból összesen 234 könyvtárnak mai megváltozott helyzetét sikerült megállapítani. 121 könyvtárra vonatkozólag egy év munkájával sem sikerült újabb adatokat szereznünk. Ezek közül: 47 a román állam, 1 magános és 73 a magyar felekezetek és egyesületek birtokában levő könyvtár.

E 234 könyvtárra vonatkozólag az alábbi adatokat állapítottuk meg:

--	--	--	--

A könyvtárak állománya volt	1919	1929	Változás
Magyar kötet	1083166	1043707	- 39459
Román kötet	4948	43100	+ 38152
Egyéb nyelvűek	158002	168507	+10505

A magyar könyvek hiányát legelső sorban az állami intézeteknél kell keresnünk.

A számbavett 40 állami intézeti könyvtárban:

1919-ben volt összesen 245126 magyar könyv,

ebből 1929-ben találtunk összesen 161604 magyar könyvet.

A hiány tehát 83522 kötet.

Ez a jelentős mennyiség részben megsemmisült, részben pedig kereskedelmi forgalomba került, s nagyrészt kiszállították Erdély területéről.

Ezeket a háborús viszonyok folytán előállott hiányokat csak részben pótolták a felekezeti intézmények és a magyar egyesületek könyvtárainak beszerzései.

A román könyvek gyarapodásának magyarizációját egyfelől a magyar felekezeti iskolák könyvtárainak előírt beszerzései, másfelől a román intézmények keretében működő magyar egyesületi könyvtáraknak juttatott könyv- és pénzádományok adják, melyeket legnagyobb részben román könyvek beszerzésére kellett fordítani. Így magyarítható például a városi kölcsönkönyvtárként működő aradi Kölcsey-egylet könyvtárának 10000 román kötete, szaporulata.

Az egyéb nyelvű művek 10 238 kötetes szaporulatát legnagyobb részben a magyar főiskolák (teológiák) és kisebb részben a középiskolák tanári könyvtárainak beszerzései szolgáltatták.

A beszerzésekre a szóban forgó 243 könyvtárnak fenntartói összesen 4216191 lej fordítottak 1919-1929. közötti időben. Ebből az összegből 1000000 lej esik az aradi városi kezelésben levő Kölcsey-egyleti könyvtárra, mely összegből - mint fennebb láttuk - legnagyobb részben román könyveket szereztek be, 100000 lej esik a hasonló helyzetben levő Dévai Történelmi és Régészeti Társulat Könyvtárára, 271251 lej pedig a Nagyvárad Nyilvános Könyvtárra, mely városi kezelésben áll.

Segélyek formájában 1142533 lej kapott az említett 234 könyvtár. Ebben az összegben azonban szintén szerepel az aradi Kölcsey-egylet könyvtárának román beszerzéseire adott 1000000 lej és a Dévai Történelmi és Régészeti Társulat 100 000 lejes segélye úgy, hogy magyar könyvbeszerzést szolgáló segélynek mindössze azt a 42533 lejnyi összeget lehet tekinteni, melyet az említett 234 könyvtár legnagyobb részben magyar testvértelepülésektől kapott.

Az említett könyvtárak nagy része nem nyilvános (tanári, kollégiumi, rendházi, magánkönyvtárak). Azokat a könyvtárakat, melyek nyilvánosak, az elmúlt 10 esztendő alatt 200848 olvasó vette igénybe.

- [Somai József: Rendszert teremteni a civil szférában](#)
- [Bereczki Kinga: Hozzászólás Somai József Rendszert teremteni a civil szférában című írásához](#)
- [Bodó Barna: Civil önépítkezés](#)

- Farkas Éva: Civilek együtt
- Farkas Miklós: Az érdekegyeztetés, érdekérvényesítési szolidaritás és partnerségi kapcsolatok kialakításának jelentősége a civil szerveződésben
 - Dr. Fleisz János: Hozzászólás
 - Kósa András László: A romániai magyar civil szféra természetrajzához
 - Kötő József: A civil társadalom erői felszabadításának egy lehetséges útja
 - Lőrincz Zsuzsanna: Hozzászólás Somai József vitaindító írásához
 - Szenkovics Dezső: A civil szervezetek helye és szerepe a társadalomban
 - Sebestyén István: A nonprofit szektor érdekképviseletének megoldása
 - Bárdi Nándor: Önszerveződés és önreflexió a két világháború közötti magyar kisebbségtörténetben
 - A Népies Irodalmi Társaság Politikai Osztályának tájékoztatója a romániai magyarság megszervezéséről és a népkisebbség helyzetének tanulmányozásáról (1924)
 - Jancsó Benedek feljegyzése az erdélyi kulturális és társadalmi akciókról (1926)
 - Sulyok István tervezete az EMKE átalakítására (1926)
 - Sulyok István tervezete magyar kultúrhivatal felállítására (1927)
 - Sulyok István: Az erdélyi magyarság társadalmi szervezete
 - Sulyok István: A magyar könyv Erdélyben
 - Kovács György: Gyalogszerrel a Székelyföldön
 - Constantin Iordachi: A nemzet újrarajzolt határai: A magyar "státustörvény" és Románia kettős állampolgárságra vonatkozó politikája a Moldovai Köztársaságban
 - Juan J. Linz: Nemzetépítés és államépítés
 - Charles Taylor: Nacionalizmus és modernitás
 - Sorbán Angella - Nagy Kata: Beszélgetések a státustörvényről Erdélyben
 - Veress Emőd: Végrehajtás és döntéshozás viszonya a helyi közigazgatásban. Miért beteg Romániában a helyi közigazgatás?
 - Szász Alpár Zoltán: A demokrácia modelljei Romániában: a valóság számokban kifejezve
 - Nagy Csongor István: A romániai kisebbségi jog 1945 és 1989 közötti történetének tendenciái, különös tekintettel a romániai magyarság történetére (2.)

(c) Jakabffy Elemér Alapítvány, Media Index Egyesület 1999-2004
Impresszum | Médiaajánlat | Adatvédelmi záradék